

Gemeentelijke heeplantenkwekerij 'De Braak'



Kweken op z'n Amstelveens

Tekst: Walter Busse

Foto's: Gemeente Amstelveen

In Amstelveen ligt de eerste gemeentelijke heeplantenkwekerij van Nederland. Net na de tweede wereldoorlog begonnen om zo in de eigen behoefte aan inheemse planten voor de parken te voorzien. Een bijzonder stukje geschiedenis, want zowel het kweken van heeplanten als het aanleggen van parken met inheems groen waren nog niet bepaald ingeburgerd. Het was trouwens niet de eerste wilde plantenkwekerij, dat was al in de jaren '30 'De Teunisbloem' van Kees Sipkes in Haarlem.

Ligging

De heekwekerij ligt in het Park de Braak, dat samen met het Dr. Jac. P. Thijssepark Rijksmonument is sinds 2011. Deze twee parken, het begin van een hele reeks, geven samen een prachtig beeld van de

wijze waarop in Amstelveen met wilde planten 'school' gemaakt werd. Pioniers hiervan waren landschapsarchitect Chris Broerse en zijn kompaan Koos Landwehr. Broerse kwam als 25-jarige in dienst van gemeente Amstelveen en klom op tot directeur van de plantsoenendienst. Landwehr had een plantenkwekerij bij de Amstelveense Poel. Deze werd onteigend in verband met de aanleg van het Amsterdamse Bos. In 1938 trad hij in dienst van gemeente Amstelveen. Door zijn plantenkennis en kweekervaring was hij de man om de kwekerij op te zetten. Hij struinde heel Nederland door op zoek naar zeldzame planten, destijds iets waar niemand van opkeek. Hier op de kwekerij werden de vele soorten die hij onderweg verzamelde gekweekt. Jarenlang was hij de tweede man van de Plantsoenendienst. Deze twee pioniers in het heegroen hebben in de naoorlogse jaren groen aangelegd met veel oog voor de esthetische kanten

ervan. Er werd goed gekeken naar de natuur in Nederland en mooie, bruikbare elementen ervan werden in het Amstelveens groen toegepast. Ze wilden schilderen met plantenstructuren en -kleuren. De mooie plantencombinaties die wij nu in de parken hebben waren niet mogelijk geweest zonder de doordachte en vooruitkijkende visie van deze pioniers. Het Dr. Jac. P. Thijssepark en de Braak worden verbonden door het naar Landwehr genoemde Landwehrpark. Door de drie parken loopt een bewegwijzerde rondwandeling, ondersteund met een folder.

Op het veen

De Amstelveense heeparken zijn gelegen op veen, oud bovenland dat niet is vergraven. Alle aanwezige planten staan dus met de voeten in het veen. Ook plantensoorten die echt niet van veen houden staan bij ons in de parken in het veen en gedijen hier prima. Enkele van deze soorten zijn voorgezaaid en opgekweekt op de kwekerij in het veen



Links: de nieuwe kunststofschalen
Boven: een van de oude eternietschalen
(Foto: Machteld Klees),

om ze te laten wennen aan de zure, voedselrijke situatie. Plantenliefhebbers uit heel Nederland zijn dan ook vaak verrast dat bepaalde soorten het in het veen zo goed doen.

Doel van de kwekerij

De kwekerij heeft primair als doel het kweken van inheemse kruiden, bomen en struiken. Deze beplanting wordt toegepast in de heemparken maar ook in het overige Amstelveense heemgroen. In de reguliere plantenhandel kom je niet makkelijk aan een paar kistjes brede ereprijs, zaagblad of goudveil. Veel zeldzame, beschermde en tere inheemse planten worden hier vermeerderd of er wordt zaad van gewonnen. Ook als soorten in de parken teruglopen, minder vitaal worden, komen ze vaak tijdelijk terug op de kwekerij. De planten krijgen extra aandacht, worden vermeerderd en weer teruggeplant, meestal na extra grondwerk zoals het ophogen van de standplaats. Inheemse struiken en bomen die wij bestellen bij reguliere boomkwekers, of zaailingen die we uit onze groenstroken of parken halen, planten we op de kwekerij om ze te laten

wennen aan het veen. Verder maken we ‘meerstammige’ exemplaren o.a. van berk en els. Wij zetten dan de jonge boompjes in één plantgat zodat ze één groeivorm maken met 2,3 of meer stammen die dan later als aantrekkelijke, meerstammige boom een plek in de parken krijgen. Deze meerstammige bomen werden in de tuinarchitectuur van na de oorlog veel gebruikt en geven een hele aparte sfeer. Ook kweken we struiken een paar jaar op, liefst met een mooie, grillige vorm. Na een paar jaar zijn ze gewend aan het veen en kunnen dan zonder ‘plantshok’ uitgeplant worden.

Belangstelling kweken

Naast de eigenlijke kweekfunctie heeft de kwekerij nog een taak: belangstelling kweken! Voor deze educatieve functie zijn verschillende elementen aanwezig. Zo staan er ongeveer 30 micro-milieuschalen; plantenbakken met daarin een heel scala aan zeldzaamheden en een reeks bakken die het verlangingsproces van veen laten zien. Bezoekers kunnen hier op hun gemak foto’s maken van in Nederland zeldzame plantensoorten en

plantencombinaties. Op twee zanden grindbedden staan zeldzame, bedreigde soorten die niet in de parken aanwezig zijn omdat wij de geschikte grondsoort hiervoor niet hebben. Er is ook een uitgebreide collectie gebruiks- en keukenkruiden aanwezig. Sinds een jaar wordt er een graanakker met akkeronkruiden ingezaaid die een indruk geeft hoe akkers er vroeger uitzagen. Granen zoals spelt, rogge en haver, ‘wat zit er nu eigenlijk in je brood?’ groeien tussen de klapprozen en korenbloemen. Een stapelmuur laat zien hoe je op een mooie manier van je dakpannen, stenen en puin kunt afkomen. Je kunt zien hoe zo’n muur begroeid raakt en hoe divers de plantengroei is, pal in de zon op de zuidzijde of in de schaduw op de noordkant.

Zaden voor bloeiende bermen

Een derde belangrijke taak van de kwekerij is het kweken van zaden. Op de kwekerij staan ’s zomers rijen akkeronkruiden en eenjarige waarvan we de zaden in onze bermengsels gebruiken. Wanneer je Amstelveen binnenrijdt dan springen meteen de bloeiende bermen in

Sfeervol geheel van schalen en stapelmuur

het oog. Met name de Beneluxbaan, een grote berm ingezaaid in 1963, vormt nog steeds, ook na heraanleg en hernieuwde inzaai, een prachtig gekleurd lint door de gemeente. We verzamelen op de kwekerij en ook wel in de parken vele soorten zaden. Wij drogen hier de zaden op grote zeilen of in bakken zodat wij ze later als we wat minder werkbaar weer hebben kunnen dorsen en schonen. Wij hebben een zadenkast van zo'n kleine 400 soorten inheemse kruiden.

Renovatie

In het najaar van 2015 is de kwekerij grootschalig gerenoveerd. De padenstructuur was dermate verzakt, verouderd en onwerkbaar, dat er is besloten de paden te verbreden en een oude sfeer te creëren door gebruik te maken van oude straatklinkers. De 60 m³ grond die uit deze padenstructuur vrijkwam konden we goed gebruiken voor het ophogen van de kwekerij, want verzakking en inklinking van het veen in de parken en de kwekerij is een voortdurend proces. De micromilieuschalen zijn ook aangepakt.



Dit waren nog eternietschalen, die zijn vervangen door zwarte plastic schalen van dezelfde afmeting. Het overzetten van de oude beplanting naar de nieuwe bakken baarde wel zorgen, maar het resultaat ziet er na ruim één jaar goed uit. Onder de micromilieuschalen ligt nu een bestrating van klinkers, onkruidbestrijding gebeurt met een brander.

Tot slot

De kwekerij is nu voor publiek beter toegankelijk en voor rolstoelen begaanbaar. Tuin- en plantenclubs komen langs om te zien wat je kunt bereiken met inheemse plantensoorten en ook om die, vaak zeldzame soorten, eens goed te bekijken. Soms kom je fotografen tegen, in allerlei kronkels en met statief om

het ultieme plaatje van de bijzondere planten te maken. Een haagbeukenhaag is verplaatst om de kruidentuin vanuit het park beter zichtbaar te maken. Aan de grote picknicktafel is het goed lunchen! Nieuwe naambordjes bij de planten zorgen ervoor dat ook de kleine, niet in het oog springende soorten, meer aandacht krijgen.

Walter Busse is voorman Heemparken Amstelveen.

Openingstijden

De kwekerij ligt in Park de Braak, ingang Amsterdamseweg, nabij nr. 244. Op werkdagen tussen 8.00 en 16.00 uur geopend. Tijdens openingstijden is de kwekerij vrij toegankelijk, rondleidingen kunnen op aanvraag worden gegeven. De kwekerij is bedoeld om materiaal voor de parken te kweken, er is dus geen particuliere verkoop!

Voor meer informatie of een excursie neem contact op met Walter Busse 06-10004100 of w.busse@amstelveen.nl. Zie ook www.heemparken.nl

Om te lezen: Dwalen door betoverend heemgroen, een wandeling door de Amstelveense parken De Braak, het Dr. Koos Landwehrpark en het Jac. P. Thijssepark. Uitg. LM Publishers. ISBN 978 94 6022 272 6

Het vernieuwde pad

